

Anna Pogonowska

"Zagadnienia Literackie"

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 9/1-4, 527-529

1947

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aktualność prawa rzymskiego (nr 2/46); K. K o r a n y ń : Nauka historii prawa w Związku Radzieckim (nr 2/46); K. G r z y b o w s k i : Referendum (nr 3/46); A. P e r e t i a t k o w i c z : Struktura prawna O.N.Z. w zestawieniu z Ligą Narodów (nr 3/46); W. M a m r o t o w a : Nowe drogi społecznego ustawodawstwa ubezpieczeniowego (nr 3/46); J. S a w i c k i i M. S i e w i e r s k i : Prawo w walce z hitleryzmem (nr 4/46); J. M a k o w s k i : Obrona pokoju i bezpieczeństwa przez O.N.Z. (nr 4/46); B. L e ś n o d o r s k i : Ustrój 3 maja w Polsce (nr 4/46); W. Z a k r z e w s k i : Pojęcie narodu w konstytucji marcowej (nr 5—6/46); J. D r e w n o w s k i : Sens polityczny gospodarki planowej (nr 7/46); E. M o d l i ń s k i : Istota i problemy sądownictwa administracyjnego (nr 7/46); S t. Ś r e n i o w s k i : Charakter procesu o zbiegłych chłopów w dawnej Polsce (nr 7/46); M. P i e k a r s k i : O reformę samorządu gospodarczego (nr 8/46); L. C h a j n : Rewolucyjny czyn polskiego prawnictwa (nr 9—10/46); W. B a r c i k o w s k i : Uwagi na marginesie Międzynarodowego Kongresu Prawników w Paryżu w dniach 20—27.X.1946 r. poświęconego zbrodniom wojennym (nr 9—10/46); S t. E r l i c h : Zagadnienie praworządności (nr 9—10/46); M. M u s z k a t : O współczesnej przestępczości w Polsce (nr 9—10/46); H. B i e r n a c k i : Wyrok Międzynarodowego Trybunału w Norymberdze w świetle polskiego prawa karnego i zasad słuszności (nr 9—10/46); C z. Z n a m i e r o w s k i : Zestrój działań (nr 1/47); I. G. B l u m i n : Londyńska szkoła politycznej ekonomii (nr 1/47); M. M u s z k a t i J. S a w i c k i : Odpowiedzialność Niemiec a nasze prawa do Ziem Odzyskanych (nr 2/47); S t. M. G r z y b o w s k i : Wynik pracy i prawa pracownika na tle istoty stosunku pracy (nr 2/47); M. O r ł o w s k i : Pojęcia gospodarki planowej (nr 2/47); S t. L a n g r o d : Uwagi o roli zwyczaju w prawie administracyjnym (nr 2/47); C z. N o w i ń s k i : Formalna i normatywna teoria prawa i państwa (nr 3/47); Z. K a p i t a n i a k i J. O r d y n i e c : O reformę ustroju sądowego w Polsce (nr 3/47); S t. Ś r e n i o w s k i : Dwa teksty Uniwersału Połanieckiego (nr 3/47).

W. P.

„ZAGADNIENIA LITERACKIE“

Dwumiesięcznik poświęcony nauce o literaturze. Łódź, 1946 r. Redaktor naczelny Juliusz Saloni. Spółdzielnia Wydawnicza „Polonista“, z. I, II, III, IV—VI.

„Zagadnienia literackie“ będące kontynuacją przedwojennego „Życia literackiego“ posiadają za sobą tradycję wielu artykułów podnoszących konieczność dociekań metodologicznych w naukach humanistycznych. Zadaniem pisma jest służyć wszystkim naukowym pracom teoretyczno-literackim bez względu na nastawienie ideowe. Numer I „Zagadnień literackich“ otwiera artykuł S t e f a n a Ż ó ł k i e w s k i e g o pt. „Potrzeby metodologii nauk humanistycznych w Polsce“. W pracy tej autor podkreśla ważność społecznej funkcji nauk humanistycznych, która zmusza do stworzenia pewności „że sądy tej nauki, na której opieramy się w działaniu, posiadają obiektywną wartość“.

Juliusz Kleiner i Zenon Klemensiewicz poruszają w swych artykułach to samo zagadnienie stylu. Autor pracy pierwszej pt. „**Pojęcie stylu**“ dochodzi do problemu z punktu widzenia historyka i teoretyka literatury, praca drugiego pt. „**Jak charakteryzować język osobniczy**“ jest dziełem językoznawcy.

Kleiner uważa, że styl jest przejawem osobowości twórcy. „Styl jest to język zorganizowanych tworów słownych ukształtowany — według praw odrębnych w związku z określoną fizjonomią psychiczną zbiorową lub indywidualną“. Klemensiewicz rozróżnia styl samorzutny i styl umyślny, badania stylistyczne przeprowadza przez analizę utworu „jako dzieła, wytworu obdarzonego własnym bytem strukturalnym i swoistą funkcją życiową“. Dalszą część artykułu poświęca charakterystyce języka osobniczego, zwracając uwagę, że można go badać w sposób statyczno-opisowy, co jest zasadniczą postawą językoznawcy, albo genetyczno-dynamiczny odtwarzając historię języka osobniczego. W pracy „**O różnych rozumieniach „prawdziwości“ w dziele sztuki**“ Roman Ingarden przeprowadza analizę pojęcia „prawdy“ i „prawdziwości“ w zastosowaniu do dzieła sztuki. W ostatecznym wniosku twierdzi, że pojęcie to możemy używać tylko w określeniu artystycznej wartości dzieła, np. „to prawdziwe dzieło sztuki“. „Prawdziwość“ w znaczeniu innym, np. jako podobieństwo przedmiotu przedstawionego w dziele do rzeczywistości pozaartystycznej, powinna być wyrażona bez pomocy tego pojęcia.

Jerzy Kreczmar w artykule „**O postawie oceniającej w badaniach literackich**“ uważa, że dla konsekwentnych empiryków stojących na gruncie jedności metodologicznej nauki dopuszczalne są dwa stanowiska w nauce o literaturze: „utrzymać wśród tez nauki oceny i traktować je jako tezy uznane, nie posiadające charakteru tez empirycznych“ albo „usunąć spośród tez nauki oceny“. Przy tym autor wskazuje wyraźnie na stanowisko ostatnie.

Stefania Skwarczyńska pracą pt. „**Zima miejska**“ Mickiewicza jako heroikomiczne „opisanie“ kończy ciekawym zestawieniem „satyry na leniwych chłopów“ zapoczątkowującej pierwszą epokę naszej literatury, z satyrą Mickiewicza na „leniwych panów“, która otwiera drugi wielki okres rozwoju. „**O mowie potocznej i języku poezji**“ pisze Kazimierz Budzyk. Podaje on ważne w swych konsekwencjach rozróżnienie języka komunikatywnego i języka poezji. „Mowa potoczna — czytamy — zawsze była częścią działalności praktycznej i powstała jako rezultat komplikowania się form tej działalności... poezja nie jest współczynnikiem praktycznego działania. Jest specyficzną formą poznania rzeczywistości“. Wniosek ostateczny brzmi: „Mowa potoczna ma charakter służebny, nie wytwarza konkretnie nowych wartości, nie jest działalnością produkcyjną. Język poezji — wytwarza literaturę... Utwory literackie to autonomiczne struktury językowe“.

Eugeniusz Sawrynowicz w artykule pt. „**Hymn jako gatunek literacki**“ stwierdza, że nie można mówić o hymnie jako o określonym gatunku literackim. Zbieg okoliczności, wzruszenie „hymniczne“ warunkuje określenie utworu lirycznego. Takimi hymnami „ex post“ są np. hymny narodowe.

Numery IV, V, VI wydane zbiorowo w jednym zeszycie poświęcone są Zjazdowi naukowo-literackiemu im. Bolesława Prusa, który odbył się w dniach 29—30.IX.46 r. w Warszawie, zgromadzając około 200 osób.

Artykuły drukowane w tych numerach były wygłoszone poprzednio na Zjeździe. **Janina Kulczycka-Saloni** zapoznaje ze „**Stanem badań nad Prusem**“. Jest to szczegółowe zestawienie bibliograficzne, w którym interesującym dla socjologa szczegółem jest porównanie ilości prac poświęconych Sienkiewiczowi, których Korbut podaje 216, a Prusowi — liczących tylko 61.

St. Adamczewski w artykule pt. „**Etyka pisarska Prusa**“ udo-
wadnia, że metodą estetyczną Prusa była jego etyka. Zaznacza, że Prus. „dla artystycznego porozumienia się z czytającym szuka nie najefektywniejszej, lecz najprostszej formy“. I w tym zapewne tkwi tajemnica dawniejszego niedoceniań Prusa—beletrysty, a dzisiejszego jego renesansu. Najważniejszy problem naszej epoki podnosi **Feliks Araszkiewicz** w artykule pt. „**Prusowska teoria czynu**“. Uprzytomnia jak bardzo nam bliskie są poglądy Prusa, np. na cywilizację, która według niego polega przede wszystkim na rozwoju rzeczy, użytecznych... opierających się na idei współdziałania“.

W „Zagadnieniach literackich“ znajdujemy poza tym następujące prace: **Karol Zawodziński**: **Wersyfikacja „Dożywocia“**; **St. Szuman**: **Budowa utworu literackiego**; **Z. Stieber**: **Kilka uwag o archaizmie językowym w polskiej literaturze pięknej**. Obszerny dział „Wśród czasopism“ prowadzi stale **Andrzej Boleski** omawiając pojawiające się w czasopismach zagadnienia. „Ocenami i sprawozdaniami“ zajmuje się **J. Kulczycka-Saloni**.

Anna Pogonowska (Łódź).

„LUD“

„Lud“ organ Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego pod red. **Józefa Gajka** i **Tadeusza Seweryna**, t. XXXVI za lata wojenne 1939—1945, str. 502.

Pierwszy powojenny numer „Ludu“ zawiera liczne rozprawy, bogaty dział recenzji, dział spraw muzealnych, oraz kronikę działalności Towarzystwa Ludoznawczego i innych ośrodków badań etnograficznych. Kronikę otwierają wspomnienia pośmiertne i bibliografia prac długoletniego redaktora „Ludu“ **Prof. Adama Fishera** oraz **Prof. Dr Stanisława Poniatowskiego**.

W dziale rozpraw znajduje się wojenna praca **Adama Fishera** — „**Monografia Zoriana Dołęgi-Chodakowskiego**“ (**Adam Czarnocki 1784—1824**), w której podane jest wiele wiadomości biograficznych o **Chodakowskim**. W monografii tej **Fisher** podkreśla jego rolę jako jednego z etnologów polskich, interesującego się głównie sprawami Słowiańszczyzny. Również wojenna jest praca **St. Poniatowskiego** — „**Makavarata**“. Jest to przedmowa autora do projektowanego większego dzieła mającego objąć szereg prac nad wytworami kulturowymi i ich genezą. Pierwszą częścią „**Makavaraty**“ miał być następny artykuł **St. Poniatowskiego** pt. „**Metoda badań genezy wytworów kulturowych**“. Na wstępie autor przeciwstawia dwa skrajne